

RUDOLF STEINER

**Duchovné bytosti
v kozmických telesách a prírodných ríšach.**

Desať prednášok konaných v Helsigforse
v čase od 3. do 14.apríla 1912.

VÝTLAČOK PRE ŠTUDIJNÉ POTREBY ANTROPOZOFICKEJ SPOLOČNOSTI

Preložené z nemeckého originálu *Die geistigen Wesenheiten in den Himmelskörpern und Naturreichen*. Číslo v súbornom diele GA 136.

Preklad: PhDr.Emília Nemcová CSc, PhDr.Jana Sejáková CSc.
Korekcia: RNDr. Jitka Tereková, RNDr.Emil Páleš CSc.

Knižne vyšlo vo vydavateľstve Sophia pod ISBN 80-967458-1-6 v roku 1996.

OBSAH

ÚVODNÉ SLOVÁ NA PRIVÍTANIE POSLUCHÁČOV	4
I.	6
II.	14
III.	24
IV.	34
V.	42
VI.	52
VII.	64
VIII.	78
IX.	92
X.	106
DOSLOV (MÁRIA STEINEROVÁ)	122
TABUĽKA HIERARCHICKÝCH BYTOSTÍ	125

Úvodné slová na privítanie poslucháčov v Helsinkách 3. apríla 1912.

Milí priatelia, pred chvíľou ste mi na privítanie adresovali milé slová. A na tieto milé slová by som chcel najprv odpovedať najsrdečnejším pozdravom v tom zmysle, v akom sa my, milí priatelia, navzájom ako duchovne hľadajúci vítame na celom svete. Tým, že som s niekoľkými našimi blízkymi nemeckými priateľmi prišiel sem k Vám do Fínska, do tejto krásnej krajiny, hovoriacej k nám starými spomienkami a starými ságami, chcel by som sa predovšetkým zmieniť o veciach tak, aby som nejako spojil univerzálne s vhodným konkrétnym. Aby sa vo vnútri veľkej oblasti krajín strednej Európy, v ktorých mojou úlohou a povinnosťou je duchovnovedecky pôsobiť, aj pri stretnutí s úplne cudzím človekom používal rovnako s láskou pozdrav "Grüß Gott!" ("Pozdrav Pán Boh!") alebo "Gott zum Grüß!" ("Pán Boh na pozdrav!", "Pánboh uslyš!"). Je to v určitých krajinách strednej Európy všeobecne používaný nemecký pozdrav. Naň by som chcel myslieť, keď hovorím o pozdrave, pre mňa najmilšom, ktorý by som Vám chcel priniesť a ktorý tkvie vlastne už v tom, že sa my všetci, milí priatelia, tak ako sme rozšírení po celom svete so svojimi názormi a svojou túžbou po určitom spôsobe poznania, nazývame hľadačmi Boha. A tým, že sa tak nazývame, obsahuje pozdrav, idúci od jednej duše, Boha hľadajúcej, k tej ďalšej, všetko už tým pomenovaním, ktoré sme si dovolili dať sami sebe. Tým, že sa nazývame hľadáčiami Boha, apelujeme na to najhlbšie, na to najvnútornejšie v každom jednom človeku. Tým, že sa tak spolu s niekým pomenujeme, hovoríme k tomu najvnútornejšiemu, k tomu najhlbšiemu v každom jednom človeku, a naopak, sami hovoríme alebo prinajmenšom chceme hovoriť z nášho najhlbšieho, najvnútornejšieho vnútra. To, čo vyjadrujeme tým, že sa nazývame hľadáčiami Boha, spája v našej duši to božské, a tým, že sa teda takto nazývame, zdravíme sa tiež, pretože necháme hovoriť to Božské v nás. Aby stále viac a viac ľudí vo svete spájalo to, čo je v tomto mene, to je dokonca naším cieľom, našou snahou. A keď sa tak zídeme na nejakom takom mieste ako tu a keď si možno vzhľadom na vonkajšiu stránku nášho jazyka ťažšie rozumieme, tak si ako hľadáci Boha hneď porozumieme, tak povediac, na celom svete, keď sa skutočne pousilujeme nimi byť, keď v nás necháme hovoriť to najvnútornejšie z našej bytosti. Preto sa to tak veľmi podobá na oživenie prastarých posvätných spomienok, ktoré sú spoločné pre všetkých ľudí, keď sa zídeme ako hľadáci Boha. Hovoríme si, že všetci, všetci ľudia sú spoločného duchovno-božského pôvodu a že aj keď sa rozišli podľa teritórií a podľa jazykových idiémov, je možné udrieť v duši na strunu, ktorá tam zvučí o prastarých, svätých ľudských spomienkach, ktoré v sebe skrývajú duchovno-božské, z ktorého pochádzame. A tak si pripadáme ako bratia zo všeobšiahlej ľudskej rodiny, ktorí pochádzajú zo spoločného domova, svoj vývoj, svoju evolúciu prekonali v najrozličnejších oblastiach a nezabudli na

to, čo im pripomína ich prastarý svätý pôvod. Čo je vlastne hľadanie Boha v súčasnosti? Niečo ako mocný výkrik túžby ľudí, ktorí už dnes rozumejú tomu, čo má stále viac a viac spájať všetkých ľudí v budúcnosti; čo má stále viac a viac nechať v budúcnosti ožívať to spájajúce vo všetkých srdciach, ako to bolo stále silnejšie a silnejšie, čím ďalej pozeráme späť do našej minulosti. Preto je samozrejmé, že sa stretávame pri tom najlepšom pozdrave, ktorým sa môžeme pozdraviť, keď sa ako duchovne hľadajúci stretáme. Ľudia sa stretávajú po celej širšej Zemi. Jedni sa poznajú viac, iní menej, jedni sú priateľmi, iní sa navzájom milujú. Tak to chodí v živote. A tí ľudia, ktorí majú spoločné ciele, spoločné záujmy, sa spájajú obzvlášť v našej dobe na základe spoločných ideálov. Pretože tí vedia, že sa v týchto spoločných ideáloch stretnú. Ale keď sa stretávame ako tí, ktorí túžia po duchovnom poznaní, znamená to aj niečo iné. Tu sa stretávame tak, že každý hneď každého v podstate pozná. Pretože čím sa ľudia poznajú? Tým, že o sebe navzájom niečo vedia. Na svete prechádzame ľahostajne popri tom, o kom nič nevieme; milo podávame ruku tomu, ktorý je naším starým známym; usmievame sa na toho, ktorého sme dávno nestretli a ktorý nás pri stretnutí naplňa vnútornou radosťou. Skrátka, od človeka k človeku sa nadväzuje puto tým, že jeden o druhom niečo vie. Keď sa stretávame ako duchovne hľadajúci, tak navzájom o sebe všetci niečo vieme a nikto nám nie je cudzí. O tom druhom vieme, že v jeho najhlbšom vnútri, v jeho vlastnom ľudskom jadre žije rovnaký duchovný ideál ako v nás a tak nám pripadá ako starý známy, ako samozrejmý známy. Popri všetkom ostatnom, čo môže človeku priniesť duchovné poznanie, bude dochádzať k tomu, že ľudia, ktorí sa na vonkajšej fyzickej úrovni ešte nevideli, sa budú môcť navzájom stretnúť na celej zemeguli tak, že budú o sebe to najdôležitejšie vedieť jednoducho tým, že sa nájdu na spoločnej pôde duchovného poznania. To dodá všetkému, čo robíme a hovoríme, onen tón srdečnosti, ktorý tu nemá chýbať, onen tón srdečnosti, ktorý sa tu práve vyjadril a za ktorý tak vrúcne ďakujem. Keď vy, milí priatelia, v tých prednáškach, ktoré sa odo mňa požadujú, napriek všetkému zdanlivo čisto duchovnému, k čomu nás budú viesť najmä prvé prednášky, spoznáte niečo z tohto srdečného tónu, potom mi budete správne rozumieť. Ako duchovní bádatelia a usilujúci o duchovné poznanie musíme mnohonásobne dosiahnuť to, že najprv preputujeme duchovné svety, aby sme sa napokon, keď sme na seba nechali zapôsobiť to najrozličnejšie z duchovného života, opäť stretli s výsledkami duchovného poznania ako v jednom harmonickom srdečnom tóne. A tak by som chcel, aby ste mi z tohto hľadiska trochu porozumeli. Aj keby to boli zdanlivo čisto duchovné, čisto spirituálne skutočnosti, ktorými máme prejsť podľa úlohy, ktorú mi uložili naši priatelia, tak sa v priebehu týchto dní nepovie nič, čo by nemalo vnútorne súvisieť s týmto práve načrtnutým cieľom.

A po predoslaní týchto slov dovoľte mi prejsť hneď k téme, ktorá vyjadruje našu úlohu.

I.

Kozmická sústava ako suma duchovných pôsobností. Za formou a farbou v prírode sa ako nadzmyslový svet prejavuje svet života, mnohosť rozrôznených bytostí. Tento hlbší svet, skrývajúci sa za vonkajším závojom prírody, sa nám odhaľuje premenou vonkajších prírodných dojmov na morálne pocity. Pozorovanie elementárneho sveta a jeho duchovných bytostí. Sprvu pevne ohraničených bytostí (prvá kategória), tvorivo pôsobiacich v zemi, a bytostí meniacich svoj tvar (druhá kategória), obklopujúcich rastlinnú bytosť, kľíčiacu vo vode a v hmle.

Keď ma sem priatelia láskavo zavolali, požiadali ma, aby som hovoril o tom, čo nachádzame ako duchovné bytosti v prírodných ríšach a v nebeských telesách. Tým sa dotkneme oblasti, ktorá je veľmi vzdialená od všetkého toho, čo dnes dáva človeku poznanie vonkajšieho intelektualistického sveta. Hneď od samého začiatku sa budeme dotýkať oblasti, ktorej reálnosť dnes vonkajší svet popiera. Chcel by som predpokladať iba jedno, milí priatelia: že mi na základe vašich doterajších duchovnovedeckých štúdií vyjdete v ústrety s vašim citom pre porozumenie duchovného sveta. Pokiaľ ide o spôsob, akým veci pomenujeme, na tom sa už v priebehu prednášok dorozumieme. Všetko ostatné v určitom ohľade vyplynie skutočne samo od seba, keď si postupne osvojíme citové porozumenie pre to, že za naším zmyslovým svetom, za svetom, ktorý ako ľudia najskôr prežívame, je duchovný svet a že práve tak, ako vnikáme do fyzického sveta tým, že si ho všímame nielen ako veľkú jednotu, ale že si ho všímame špecifikovaný do jednotlivých rastlín, jednotlivých zvierat, jednotlivých minerálov, do jednotlivých národov, jednotlivých ľudí, práve tak možno špecifikovať duchovný svet do jednotlivých tried a individuí duchovných bytostí. Takže na pôde duchovnej vedy nehovoríme len o duchovnom svete všeobecne, ale hovoríme o celkom určitých bytostiach a silách, ktoré sú za fyzickým svetom.

Čo všetko zahrňame do fyzického sveta? Ujasnime si najprv toto. K fyzickému svetu počítame všetko, čo môžeme vnímať našimi zmyslami, čo môžu vidieť naše oči, počuť naše uši, hmatať naše ruky. Do fyzického sveta zahrňujeme ďalej všetko to, čo môžeme obsiahnuť našimi myšlienkami, pokiaľ sa tieto myšlienky vzťahujú na vonkajšie vnímanie, na to, čo nám môže povedať fyzický svet. Do fyzického sveta musíme zahrnúť aj všetko to, čo sami ako ľudia vo vnútri tohto fyzického sveta konáme. Tvrdenie, že všetko to, čo ako ľudia vo fyzickom svete konáme, patrí do fyzického sveta, by však mohlo ľahko vyvolať pochybnosti; lebo si musíme povedať, že ľudia tým, že vo fyzickom svete konajú, vnášajú do tohto fyzického sveta duchovné. Ľudia nekonajú len tak, ako im to vnukávajú fyzické pudy a vášne, ale konajú napríklad podľa morálnych zásad; naše konanie prestupuje morálka. Isteže, keď konáme morálne, do nášho konania zasahujú duchovné impulzy, ale javisko, na ktorom konáme morálne, je predsa fyzický svet. A práve tak, ako do nášho konania zasahujú duchovné impulzy, práve tak k nám prenikajú duchovné impulzy cez farby, tóny, teplo a chlad, cez všetky zmyslové vnemy.

Duchovné je spočiatku pre vonkajšie vnímanie, pre to, čo vonkajší človek môže rozpoznať a konať, všade do istej miery skryté, zahalené. Pre duchovné je charakteristické, že človek ho môže spoznať až vtedy, keď sa snaží stať sa aspoň v nepatrnej miere iným, aký je zo začiatku.

Pracujeme spoločne v našich duchovnovedeckých skupinách; nepočúvame tu však len o takých alebo onakých pravdách, ktoré nám napríklad hovoria: jestvujú rôzne svety, človek pozostáva z rôznych článkov alebo tiel, alebo ako to už nazveme - ale tým, že to všetko necháme na seba pôsobiť, aj keď si to vždy nevšimneme, bez toho, aby sme pri tom prechádzali nejakým ezoterickým vývinom, stáva sa naša duša postupne inou. To, čo sa učíme na pôde duchovnej vedy, pôsobí na našu dušu tak, že sa stáva inou, než akou bola predtým. Porovnajme niekedy spôsob, akým cítite, po tom, ako ste sa niekoľko rokov zúčastňovali na duchovnom živote v pracovnej skupine; porovnajme raz spôsob, akým cítite, akým myslíte, so spôsobom, akým ste cítili a mysleli predtým, alebo akým cítia a myslia ľudia, ktorí sa o duchovnú vedu nezaujímajú. *Duchovná veda neznamena iba osvojovanie si poznatkov; duchovná veda znamená výchovu v najvyššom zmysle, sebvýchovu našej duše.* Robíme zo seba niečo iné, naše záujmy sa menia; pozornosti, ktoré človek rozvíja pre to či ono, sa po niekoľkých rokoch vníkania do duchovnej vedy stávajú inými. To, čo ho predtým zaujímal, ho už nezaujíma; to, čo ho predtým nezaujímal, začína ho nanajvýš zaujímať. Nesmie sa iba povedať, že až ten získa vzťah k duchovnému svetu, kto prešiel ezoterickým vývinom. Ezoterika sa nezačína až ezoterným vývinom. V okamihu, keď sa spojíme s nejakou duchovnovedeckou skupinou a keď sme v nej celým našim srdcom a cítíme, čo je obsiahnuté v náukách duchovnej vedy, tu sa už začína ezoterika, tu sa už začína naša duša premieňať, tu sa už s nami začína diať čosi podobné, čo by sa asi udialo, povedzme, s bytosťou, ktorá by predtým vnímala len svetlo a tmu, a potom by na základe osobitnej, inej organizácie očí začala vidieť farby. Pre takú bytosť by svet vyzeral celkom inak. Treba si to len povšimnúť, treba si to len priznať; potom zistíme: celý svet začína vyzerať inak, ak istý čas prechádzame duchovnou sebvýchovou, ktorú môžeme nadobudnúť v niektorom duchovnovedeckom združení. Táto sebvýchova k celkom určitému cíteniu voči duchovnému svetu, táto sebvýchova k nazeraniu na to, čo je za fyzickými skutočnosťami, to je plod duchovnovedeckého hnutia vo svete a to je to najdôležitejšie na duchovnom porozumení. Nesmieme sa domnievať, že si duchovné porozumenie môžeme osvojiť čírou sentimentalitou, tým, že vždy iba hovoríme, že chceme naše city prenikať láskou. To chcú aj iní ľudia, keď sú to dobrí ľudia; tým by sme si vypestovali len istú povýšenosť. Oveľa viac si musíme ujasniť, ako naše city vychovávame tým, že nechávame na nás pôsobiť poznanie skutočností vyššieho sveta a týmto poznaním meníme našu dušu. Tento zvláštny spôsob výchovy našej duše k citovému vzťahu k vyššiemu svetu, tento spôsob je príznačný pre duchovného vedca. Toto porozumenie potrebujeme, ak chceme

hovorí o veciach, o ktorých sa má predovšetkým hovoriť v tomto cykle prednášok.

Ten, kto sa dokáže pozeráť ezoterne školeným zrakom za fyzické skutočnosti, nachádza hneď za všetkým tým, čo sa rozprestiera vôkol ako farba, ako tóny, ako teplo, ako chlad, čo sa nachádza okolo ako prírodné zákony, za všetkým tým nachádza hneď bytosti, ktoré sa vonkajším zmyslom a vonkajšiemu rozumu neprejavujú, ktoré sú za fyzickým svetom. Potom preniká stále hlbšie a hlbšie a objavuje takpovediac svety s bytosťami stále vyššieho druhu. Ak si chceme osvojiť porozumenie pre všetko toto, čo je za naším zmyslovým svetom, potom musíme, v zmysle tejto zvláštnej úlohy, ktorú som tu dostal, vyjsť vlastne z toho najbližšieho, s čím sa za naším zmyslovým svetom stretávame, keď pozdvihneme len celkom prvý závoj, ktorým nám naše zmyslové vnímanie zastiera duchovné dianie. V podstate tento svet, ktorý sa ezoterne školenému zraku predstavuje ako najbližší, vlastne najviac prekvapuje dnešný rozum, súčasnú schopnosť chápania. Hovorím však k tým, ktorí duchovnovedecké už do seba prijali, a tak smiem predpokladať, že viete, že za tým, čo sa nám u človeka navonok javí ako prvé, čo u neho našimi očami vidíme, čo u neho našimi rukami hmatáme, čo u neho môžeme naším rozumom v bežnej anatómii alebo fyziológii pochopiť, že za tým, čo nazývame fyzickým ľudským telom, spoznávame v duchovnovedeckom zmysle najbližší nadzmyslový článok človeka. Tento jeho najbližší nadzmyslový článok nazývame éterickým alebo životným telom. O ešte vyšších článkoch dnes nechceme hovoriť, chceme si len ujasniť, že ezoterný pohľad, ktorý je schopný hľadieť za fyzické telo, nachádza najskôr éterické alebo životné telo. Čosi podobné môže ezoterný pohľad dokázať aj vo vzťahu k prírode vonku. Tak, ako môžeme ezoterne skúmať u človeka, či má za svojím fyzickým telom ešte niečo iného, a nájsť u neho éterické, životné telo, tak sa môžeme pozeráť ezoterným zrakom na prírodu vonku v jej farbách, formách a tónoch, v jej ríšach, minerálnej, rastlinnej, zvieracej a ľudskej ríši, pokiaľ pred nás fyzicky predstupujú, a potom zistíme, že tak, ako máme za fyzickým telom človeka éterické alebo životné telo, takisto nájdeme aj istý druh éterického alebo životného tela za celou fyzickou prírodou. Lenže je jeden obrovský rozdiel medzi týmto éterickým alebo životným telom celej fyzickej prírody a človeka. Keď sa ezoterný zrak upiera na éterické alebo životné telo človeka, vidí ho ako jednotu, ako súvislý útvar, ako súvislú formu alebo podobu. Keď ezoterný zrak prenikne cez to, čo sa v prírode vonku javí ako farba, ako forma, ako minerálne, rastlinné, zvieracie útvary, nachádza éterické alebo životné telo fyzickej prírody ako mnohosť, ako nekonečnú rozmanitosť. To je ten veľký rozdiel: jediná, jednotná bytosť ako éterické alebo životné telo u človeka; mnoho rozličných, diferencovaných bytostí za fyzickou prírodou.

Teraz vám musím, milí priatelia, ukázať cestu, po ktorej možno dospieť k takému tvrdeniu, aké bolo práve vyslovené, k tvrdeniu, že za našou fyzickou prírodou sa nachádza éterické alebo životné telo - vlastne *éterický* alebo *životný*

svet - mnohosť, mnohorakosť diferencovaných bytostí. Ak chcem povedať, ako k tomu dospieť, môžem to zaodiť do jednoduchých slov; človek dospieva stále viac k uznaniu tohto éterického alebo životného tela za fyzickou prírodou tým, že začne pociťovať celý svet okolo seba morálne. Čo to znamená pociťovať svet morálne? Zamerajme najprv náš pohľad zo Zeme nahor, do diaľok vesmíru, z ktorých k nám prichádza v ústrety modrosť oblohy. Predpokladajme, že to robíme v deň, keď azúr neba nenarúša ani najľahší biely, striebřistý obláčik. Predpokladajme, že hľadáme do tejto všade sa nad nami rozprestierajúcej modrosti neba. Či ho vo fyzickom zmysle uznávame za čosi reálne, či nie, na tom nezáleží, ale záleží hlavne na dojme, ktorým na nás táto nad nami sa pnúca nebeská modrosť pôsobí. Predpokladajme, že sa môžeme tejto nebeskej modrosti oddávať intenzívne, dosť dlho a že to dokážeme robiť tak, že celkom zabudneme na všetko, čo je nám inak zo života známe, alebo čo je inak v živote vôkol nás. Predpokladajme, že by sme dokázali na okamih zabudnúť na všetky vonkajšie dojmy, na všetky spomienky, na všetky životné starosti a zármutky a dokázali by sme sa celkom oddať jedinému dojmu modrého neba. Áno, vidíte, milí priatelia, to, čo vám teraz poviem, môže zakúsiť každá ľudská duša, ak len vykoná potrebné prípravy; čo vám teraz poviem, môže sa stať všeobecným ľudským zážitkom. Predpokladajte, že ľudská duša tak hľadá a nepozerala sa na nič iné, iba na modrosť neba. Potom nastane istý okamih, okamih, keď modrosť neba prestáva, keď už modrosť nevidíme, nevidíme nič také, čo by sme v niektorom ľudskom jazyku označovali ako modrosť. Ak si však vo chvíli, keď pre nás prestáva byť modrosť modrou, uvedomíme našu vlastnú dušu, potom v našej duši postrehneme určitú zvláštnu náladu: modrosť akoby mizne, pred nami sa otvára nekonečnosť, a do tejto nekonečnosti sa chce vliať celkom určitá nálada našej duše, celkom určitý pocit našej duše - do prázdnoty, ktorá vzniká tam, kde bola predtým modrosť. A ak chceme pomenovať tento duševný pocit, ak chceme pomenovať to, čo chce von do všetkých nekonečných diaľok, ak to chceme pomenovať, potom na to máme iba jedno slovo: naša duša cíti zbožnosť, zbožnosť voči nekonečnosti, oddanú zbožnosť. Všetky náboženské pocity vo vývoji ľudstva majú v podstate určitý odtieň toho, čo tu teraz nazývam zbožnosťou: dojem modrej oblohy sa stal zbožne oddaným, nábožensky ladeným, morálnym. Ďaleko sa rozprestierajúca modrosť vyvolala teda v našej duši morálny pocit. Tým, že zmizla modrosť, v našej duši ožilo určité morálne cítenie voči vonkajšiemu svetu.

A teraz sa chceme zamyslieť nad iným citom, pri ktorom sa môžeme opäť iným spôsobom morálne naladiť voči vonkajšej prírode. Chceme sa pozrieť na to, ako pučia stromy a ako sa lúky zaplňajú zeleňou, chceme nasmerovať náš pohľad na zeleň, ktorá môže pokryť zem najrozmanitejším spôsobom alebo k nám vystupuje zo stromov; a opäť to chceme urobiť tak, že zabudneme na všetko, čo môže na našu dušu pôsobiť z vonkajších dojmov, a oddáme sa výlučne tomu, čo pred nás vo vonkajšej prírode predstupuje ako zeleň. Ak sme opäť schopní

celkom sa oddať tomu, čo vyrastá reálne ako zeleň, tak toto môžeme opäť doviest' tak ďaleko, že táto zeleň ako zeleň pre nás zmizne, tak ako predtým zmizla modrosť ako modrosť. Opäť nemôžeme povedať, že pred naším zrakom sa rozprestiera farba, avšak namiesto toho (podotýkam výslovne, že hovorím o veciach, ktoré môže zažiť každý človek, ak sa na to patrične pripravil), namiesto toho cíti duša čosi zvláštne. Cíti: *teraz rozumiem tomu, čo zažívam, keď si v sebe predstavujem, keď si v sebe myslím, tvorím, keď vo mne vyklíči myšlienka, keď sa vo mne rozozvučí predstava! To chápem až teraz, učí ma to až pučanie, klíčenie zelene všade vôkol mňa. Začínam rozumieť tomu najvnútornejšiemu v mojej duši z vonkajšej prírody, keď sa mi ako vonkajší prírodný dojem stratila a vo mne zostal namiesto toho morálny dojem. Zeleň rastlín mi hovorí, ako by som mal cítiť, keď je moja duša omilostená prechovávať v sebe myšlienky a predstavy.* - Opäť sa vonkajší prírodný dojem zmenil na morálny cit.

Alebo sa zahľadíme na bielu snehovú plochu. Takisto, ako to bolo vykreslené pri modrosti neba a zeleni rastlinnej prikrývky, môže to v nás vyvolať morálny cit. Vyvolá morálny cit pre všetko to, čo nazývame javom látky, hmoty vo svete. A až vtedy, keď sme, hľadiac na snehovú pokrývku, zabudli na všetko a pociťujeme belosť a potom ju necháme zmiznúť, potom nadobudneme porozumenie pre to, čo zaplňa svet ako hmota. Potom cítime hmotu hýbať sa a tkať vo svete.

A tak možno premeniť na morálne všetky vonkajšie zrakové dojmy, takto možno premeniť na morálne city zvukové dojmy. Predpokladajme, že počujeme nejaký tón a nato počujeme jeho oktávu. Ak na tento dvojzvuk základného tónu a jeho oktávy opäť naladíme našu dušu tak, že zabudne na všetko ostatné, že všetko ostatné zo seba vylúči a potom, celkom oddaná tomuto dvojzvuku základného tónu prímy a oktávy, to nakoniec dovedie tak ďaleko, že napriek tomu, že obidva tóny znejú, prestane ich počuť a, takpovediac, odvráti pozornosť od tohto dvojzvuku, potom zistíme, že v našej duši sa opäť objavuje morálny cit. Začneme duchovne rozumieť tomu, čo prežívame, keď v nás žije želanie, ktoré nás chce k niečomu doviest', a potom na toto želanie pôsobí náš rozum. Súzvuk želania a rozumu, myšlienky a žiadosti, tak, ako žijú v ľudskej duši, toto možno vycítiť z tónu a jeho oktávy.

Takto by sme mohli nechať na seba pôsobiť najrozmanitejšie zmyslové dojmy. Takýmto spôsobom by sme mohli to, čo vôkol v prírode vnímame našimi zmyslami, takpovediac nechať zmiznúť, takže táto zmyslová pokrývka sa odstráni a potom by všade vystúpili morálne city, sympatie a antipatie. A keď si takýmto spôsobom zvykneme vylučovať všetko to, čo naše oči vidia, čo naše uši počujú, čo naše ruky hmatajú, čomu náš rozum, ktorý je viazaný na mozog, rozumie, a naučíme sa napriek tomu stáť zoči-voči svetu, potom v nás pôsobí niečo hlbšie ako zraková schopnosť našich očí, ako sluchová schopnosť našich uší, ako sila rozumu nášho mozgového myslenia. Potom stojíme voči vonkajšiemu svetu svojou hlbšou bytosťou. Potom na nás pôsobí šira nekonečnosť tak, že sme zbožne naladení. Potom na nás pôsobí zelená rastlinná pokrývka tak, že cítime,

ako sami vo svojom vnútri duchovne rozkvitáme. Potom pôsobí biela snehová pokrývka tak, že z nej čerpáme pochopenie pre to, čím je vo svete hmota, látka. Potom uchopujeme svet niečím hlbším v nás, než čím ho inak chápeme. Preto tiež prichádzame týmto spôsobom k čomusi hlbšiemu vo svete, než inak. Tu, takpovediac, odkladáme vonkajší závoj prírody a vchádzame do sveta, ktorý leží za týmto vonkajším závojom.

Práve tak, ako hľadiac za fyzické telo človeka dospievame k jeho éterickému alebo životnému telu, tak prichádzame týmto spôsobom do oblasti, v ktorej sa nám postupne odhaľujú rozmanité bytosti, tie bytosti, ktoré žijú a pôsobia za minerálnou ríšou, za rastlinnou a zvieracou ríšou. Pred nami sa postupne otvára éterický svet, diferencovaný vo svojich jednotlivostiach. V ezoternej vede sa to, čo sa človeku popísaným spôsobom postupne otvára, nazývalo vždy *elementárnym svetom*. A tie duchovné bytosti, ku ktorým sa dostaneme, ak pôjdeme cestou, o ktorej sme už hovorili, tieto duchovné bytosti sú *elementárni duchovia*, ktorí sa skrývajú za všetkým fyzicko-zmyslovým. Už som povedal, že zatiaľ čo éterické telo človeka je jednotou, to, čo vnímame ako éterický svet celej prírody, je mnohosťou, rozmanitosťou. Ako teda môžeme popísať niečo z toho, čo tu k nám spoza vonkajšej prírody postupne preniká, keď to, čo tu vnímame, je niečo celkom nové? Nuž tak, že porovnávaním nadviažeme na to, čo je známe. V celej tej rozmanitosti, ktorá je za fyzickým svetom, nachádzame najprv bytosti, ktoré ezoternému zraku poskytujú uzavreté obrazy. Áno, musím nadviazať na to, čo je známe, aby som mohol charakterizovať to, čo tu najskôr nájdeme. Vnímame uzavreté obrazy, bytosti *určitým spôsobom ohraničené*, o ktorých môžeme povedať, že sa dajú opísať podľa svojej formy alebo podoby. Tieto bytosti sú jednou triedou toho, čo nájdeme najskôr za fyzicko-zmyslovým svetom. Druhú triedu bytostí, ktoré tu nájdeme, by sme mohli opísať, iba keď odhliadneme od toho, čo sa ukazuje v pevných formách, čo má pevné podoby, iba keď vyslovíme slovo metamorfóza, *premena podoby*. To je to druhé, čo sa ponúka ezoternému zraku. Bytosti, ktoré majú určité formy, patria k jednej triede; bytosti, ktoré vlastne v každom okamihu menia svoju podobu, ktoré, keď pred nás predstúpia a my sa domnievame, že sme ich uchopili, sú už zase iné, takže sme ich schopní sledovať, iba keď sami učiníme našu dušu pohyblivou a vnímavou, patria do tejto druhej triedy.

Ezoterný zrak nájde prvú triedu bytostí, ktoré majú celkom určitú formu, vlastne len vtedy, keď za predpokladov, ako som vám ich popísal, vnikne do hlbín Zeme. Povedal som vám, že všetko, čo na nás vo vonkajšom svete pôsobí, treba pozdvihnúť na morálne pôsobenie, ako to bolo popísané. Ako príklad sme uviedli, ako možno k morálnym dojmom pozdvihnúť modrosť oblohy, zeleň rastlín, belosť snehu. Predpokladajme, že vnikneme do vnútra Zeme. Ak sa staneme, povedzme, spoločníkmi baníkov, potom zájdeme, vnikajúc do vnútra Zeme, do oblastí, v ktorých nemôžeme postupne vyškoliť naše oko tak, aby sa pohľad zmenil na morálny dojem. Ale všimneme si tam pocit tepla, odstupňované

teplotné rozdiely. Tieto musíme cítiť ako prvé, to musí byť fyzický dojem, fyzický prírodný dojem, keď sa ponoríme do ríše zemskeho. Ak budeme prihliadať k týmto teplotným rozdielom, k týmto teplotným posunom, ak necháme na seba pôsobiť to, čo inak pri našom zostupe nadol na naše zmysly pôsobí, potom dospejeme pri tomto prenikaní do vnútra Zeme prostredníctvom pocitu spolupatričnosti s tým, čo pôsobí vo vnútri Zeme, k určitému zážitku: Ak totiž potom necháme bez povšimnutia všetko, čo tu vyvoláva dojmy, ak sa snažíme tu dole nič necítiť, ani teplotné rozdiely, ktorými sme sa len pripravili; ak sa snažíme nič nepočuť a nič nevidieť, ale nechať na seba pôsobiť dojem tak, aby sa z našej duše vynoril ako dojem morálny, potom pred naším ezoterným zrakom povstane trieda *tvorivých prírodných bytostí*, ktorá pre ezoterný zrak reálne pôsobí vlastne vo všetkom zemskej, predovšetkým vo všetkom metalickom, a ktorá sa predstavuje jeho imaginácii, jeho imaginatívne poznaniu v ostro ohraničených podobách najrozličnejšieho druhu. Ten, kto sa s ezoternou výchovou a súčasne s určitou láskou k veci - lebo tá k tomu patrí obzvlášť v tejto oblasti - stane spoločníkom baníkov, kto vnikne do bane a tu dole dokáže zabudnúť na všetky vonkajšie dojmy, ten cíti, ako sa pred jeho imagináciou objavuje, takpovediac, najbližšia trieda bytostí, ktoré tvoria a tkajú za všetkým zemskej, predovšetkým metalickým. Dnes som ešte nehovoril o tom, ako sa s tým, čo je takýmto spôsobom reálne, vysporiadali ľudové rozprávky a ľudové povesti; o skutočnostiach, ktoré sa ponúkajú ezoternému zraku, by som vám chcel porozprávať najprv len akosi sucho. Pretože podľa úlohy, ktorú som dostal, musím postupovať empiricky, musím porozprávať najprv o tom, čo nachádzame v rozličných prírodných ríšach. Tak som to pochopil, keď som dostal túto tému.

Práve tak, ako ezoterným zrakom postrehujeme v našej imaginácii takýmto spôsobom pevne ohraničené prírodné bytosti, u ktorých vidíme obrysy, ktoré by sme mohli nakresliť, tak sa ezoternému zraku ponúka iná možnosť, vnímať bytosti, ktoré sa vyskytujú bezprostredne za závojom prírody. Keď sa oddáme, povedzme, za dňa, kedy sa poveternostné pomery v každom okamihu menia, kedy sa napríklad tvoria mraky, keď sa z mrakov rinie nadol dážď, keď prípadne opäť zo zeme nahor stúpajú pary - ak sa oddáme v takýto deň týmto javom spôsobom, ako to bolo vykreslené, takže namiesto fyzického dojmu sa objaví morálny dojem - tu môžeme opäť niečo prežiť. Obzvlášť vhodné je oddať sa dojmu, ktorým na nás pôsobí, povedzme, zvláštna hra vodnej masy trieštiacej sa a rozprašujúcej sa vo vodopáde; keď sa oddávame tvoriacim sa, rozptyľujúcim sa hmlám alebo vodným parám, ktoré naplňajú vzduch a stúpajú nahor v podobe dymu, alebo keď vidíme, ako sa rinie jemný dážď alebo pociťujeme jemné mrholenie, prestupujúce vzduch. Ak to všetko pociťujeme morálne, tu sa pred nami objavuje druhá trieda bytostí, pri ktorých by sme chceli použiť slovo metamorfóza, premena. Túto druhú skupinu bytostí nemôžeme nakresliť, ako napríklad nemôžeme namaľovať ani blesk. Môžeme zachytiť iba niektorú podobu, ktorú má táto bytosť v určitom okamihu, v ďalšom okamihu je to už všetko

zmenené. Takže takéto *neustále sa meniace bytosti*, ktorých symbol pre imagináciu by sme mohli nájsť nanajvýš v neustále sa meniacich útvaroch mrakov, tieto sa nám zjavujú ako druhá trieda bytostí.

Ale my sa ako ezoterici zoznamujeme s týmito bytosťami ešte iným spôsobom. Keď pozorujeme rastliny, ako vyrastajú na jar zo zeme - ale pozor, len vtedy, keď ešte len vyhávajú prvé zelené výhonky, nie neskôr; keď sa už chystajú prinášať plody - vtedy ezoterný zrak pociťuje, že vlastne tie isté bytosti, ktoré odhalil v rozptyľujúcich sa a opäť sa zrážajúcich vodných parách, obklopujú aj pučiace, rašiace rastliny. Takže môžeme povedať, že keď vidíme vyrážať zo zeme rastliny, vidíme ich obklopené takými metamorfujúcimi sa bytosťami. A ezoterný zrak potom cíti, akoby to, čo hore nad rastlinným pukom neviditeľne pôsobí a tká, malo mať niečo do činenia s tým, čo rastlinu zo zeme pudí nahor, čo ju vynáša nahor. Vidíte, milí priatelia, obyčajná fyzická veda pozná iba rast rastlín, vie iba, že rastlina má akúsi hnaciu silu, ktorá vyráža zdola nahor. Ezoterik však spoznáva, že u kvetiny je to inak. Predpokladajme, že máme pred sebou mladý rastlinný výhonok. Ezoterik rozoznáva okolo mladého výhonku meniace sa bytosti, ktoré boli, takpovediac, vypustené z okolia a tlačia sa nadol; ktoré nevychádzajú iba zdola nahor, ako to robí fyzický rastový princíp, ale ktoré rastlinu vyťahujú zo zeme zhora nadol. Takže ezoterný pohľad na jar, keď sa zem pokrýva zeleňou, cíti čosi ako z vesmíru zostupujúce prírodné sily, ktoré vynášajú von to, čo je v pôde, aby vnútro Zeme mohlo hľadiť na oblohu, na vonkajší okolitý svet. Nad rastlinou je čosi stále sa pohybujúce a charakteristické je to, že ezoterný pohľad si osvojí práve cítenie pre to, že to, čo tu rastlinu obtkáva, je to isté, čo vo vyparujúcej sa a v dážd' sa zrážajúcej vode. To je druhá trieda, trieda prírodných síl a prírodných bytostí.

Keď zajtra prejdeme k opisovaniu tretej a štvrtej triedy, ktoré sú ešte oveľa zaujímavejšie, ukáže sa nám to ešte presnejšie. Keď robíme takéto pozorovania, ktoré sú také vzdialené súčasnému vedomiu ľudstva, musíme sa pridržiavať tohto, že všetko, čo k nám pristupuje, je fyzické, prestúpené duchovným. Ako si musíme myslieť človeka preniknutého tým, čo ezoterný pohľad vidí ako éterické telo, tak si musíme myslieť všetko, čo vo svete tká a žije, prestúpené mnohosťou, rozmanitosťou duchovných živých bytostí a síl. Postup našich pozorovaní má byť taký, že najprv jednoducho popíšeme skutočnosti, ktoré môže vo vonkajšom svete zažiť ezoterne školený pohľad; skutočnosti, ktoré vychádzajú z pozorovania hlbín Zeme, okruhu vzduchu, toho, čo sa deje v jednotlivých prírodných ríšach, čo sa deje v nebeských dial'avách na pohybujúcich sa planétach, na stáliciach vypĺňajúcich nebeské priestory. A že to celé spojíme nakoniec až do istého druhu teoretického poznania, ktoré nám môže objasniť, čo tvorí duchovné základy nášho fyzického vesmíru a jeho rozličných ríši a oblastí.

Doslov (Mária Steinerová)

Na začiatku uvedené slová platia obzvlášť pre tento prednáškový cyklus, ktorý odkazuje poslucháča do oblastí ľudskému mysleniu najvzdialenejších, najodľahlejších, do okruhu pôsobenia hierarchií, a predsa približujúc ich vžívajúcemu sa chápaniu neustálym poukazovaním na všemožné analógie, ktoré spočívajú v kozme. „Ak chceš spoznať seba, pozri sa von do sveta; ak chceš spoznať svet, pozri sa do svojho srdca.“ Táto cesta múdrosti srdca buduje most, po ktorom nás vedie úcta, premáhajúca strach a zdolávajúca mdlobu v tušivom vžívaní sa do nezmernosti vesmíru až k samému prahu slnečnej sféry. Lež tento prah nás teraz neoslepuje svojím nediferencovaným, bolestne zraňujúcim svetlom. Dobrodejná, blahodarná, tisícnásobne odtienená farebná harmónia nám takto umožňuje odvážiť sa, ponoriť citivo a premýšľavo do množstva lúčov, ktoré nás uchopujú a nesú svojimi živúcimi vlnami. Pretože svoj rozum môžeme pri tom zobrať so sebou: odzrkadľovací aparát nášho myslenia, fyzický mozog, sa otvára v absolútnej slobode tomuto svetu kozmického zrkadlenia, v ktorom dolné zrkadlí vždy horné a vnútorné sa vždy stáva vonkajším.

Vždy znova a znova nám Rudolf Steiner hovorí, ako do pojednaní o daných prednáškových témach zasahujú a v ňom spolupôsobia popri duševnom utváraní poslucháčov tiež ich zvláštne priania a záujmy a súčasné dianie vo svete. Rovnako je to aj v tomto prípade. Je pochopiteľné, že v krajine ako je Fínsko, kde sa ešte dodnes uchovali zvyšky atavistického jasnozrenia, kde sa teda môžeme stretnúť s ľuďmi, ktorí celkom vážne rozprávajú o pomoci škriatkov pri poľnohospodárskej práci, kde ctihodní starci hovoria o svojich zážitkoch z ríše Jumaly, kde celá zem v dobe, keď nie je pokrytá snehom, prekypuje elementárnou sviežosťou, že v takejto krajine chcú ľudia hlbšie vniknúť do toho, čo pôsobí v prírodných ríšach ako kozmické sily, že chcú vedieť, v akom pomere k nebeským telesám je nielen všetko to, čo hovorí zo zelenej pokrývky Zeme, z kvetín a stromov, ale aj tiež čo žiari človeku v ústrety z nezmerného bohatstva tvarov, ktorými sa zaodieva každá snehová hviezdička. A k tomu ešte v bezprostrednej blízkosti strážia kúzelníci Laponci svoje neznáme poznanie a dokážu tu používať mnohé tajuplné sily. V modernom zmysle civilizované Fínsko teda nemôže prehliadať túto zložku, tento prvok, ktorý tak lapidárne prestupuje jeho ľudovým básnictvom. Tomuto všetkému chce tu byť teda v najhlbšom zmysle porozumené. V zemi tisícich jazier sme bližšie éterickým kozmickým prúdom a túžime sa preto viac do nich ponoriť. Rudolfa Steinera zavolali do Fínska tí, ktorí v ňom poznali smerodajného ezoterného učiteľa Západu. Bolo to však zároveň v dobe, v ktorej bolo práve veľa myslí rozrušených tým, čo sa chcelo vplížiť do európskeho duchovno-vedeckého hnutia z indicko-teosofického Adyaru ako náuka pseudokresťanská, falšujúca svoj vlastný obsah a odvracajúca ju od ich najvnútornejších cieľov. Vnucovalo sa tu ľuďom hnutie nazvané "Hviezda Východu", ktorého propagandisti, keď boli odmietnutí, operovali z

dôvodov oportunistických - ako to vždy v takých prípadoch býva - prevracaním pravdy v opak a vytýkaním neznášanlivosti tým, ktorí sa bránili. Na tento významný okamih, ktorý sa uplatnil v duchovnom hnutí na sklonku storočia, sa práve poukazuje v závere posledných dvoch prednášok. Zaznieva do tohto lúčenia sa s priateľmi, ktorí potrebovali tieto objasňujúce slová. Tých mystérií, ktoré súvisia s pôsobnosťou Krista na Zemi, sa Rudolf Steiner dotýka len z najvyššieho hľadiska, keď už bolo všetkými predchádzajúcimi výkladmi prebudené dostatočné porozumenie pre vznešenosť jednotného ducha Slnka. Až potom, keď prebudil v dušiach poslucháčov najvyššiu úctu k veľkým vodcom ľudstva, inšpirovaných planetárnymi duchmi a dotkol sa letmo priebehu zemského dejinného vývoja, stavia pred nich - chrániac sa od všetkej dogmatiky - mystérium na Golgote ako jedenkrát na Zemi sa odohraší, všetko prevyšujúci čin bohov, znamenajúci také dôležité rozhranie, dôležitý medzník ľudstva, ktorý preto nesmie byť umenšovaný vždy znovu a znovu pod rôznymi maskami sa objavujúcimi démonickými pokusmi, ktoré chcú zabrzdiť vývoj a uviesť ho na predchádzajúci stupeň. Veľkosť a vznešenosť duchovného prvku, o ktorý tu ide, umožňuje potom vodiacemu, aby ho práve postavil do onoho nadosobného svetla, ktoré je vzdialené od všetkej dogmatiky, ktoré však môže pobádať k dosiahnutiu istoty srdca tiež ľuďmi skúmajúcimi rozumom.

Keby tu nebol tento priťažujúci moment a u zúčastnených z toho vyplývajúca nutnosť poznania, mohol byť záver tohto cyklu iný. Z vecnej vernosti sme však povinní sa ho pridržať vo forme, v akej musel byť vtedy podaný, aj keď potomstvo nebude už mať k týmto odoznetým udalostiam žiaden vzťah. Úlohou Rudolfa Steinera bolo prekonať ich a predložiť svetu pravdivé poňatie Kristovej bytosti. Duchom s prednáškami spriaznený konečný dojem zachytil básnický génius Christiana Morgensterna. Príliš chorý na to, aby sa mohol odvážiť na cestu ľadovými kryhami severovýchodných zálivov, zanechal nám na pripomenutie po prečítaní opisu tohto helsinského cyklu prednášok tieto nezabudnuteľné verše:

Zur Schönheit führt Dein Werk:
Denn Schönheit strömt
zuletzt durch alle Offenbarung ein,
die es uns gibt.
Aus Menschen-Schmerzlichkeiten
hinauf zu immer höhern Harmonien
entbindest Du das schwindelnde Gefühl,
bis es vereint
mit dem Zusammenklang
unübersehbarer Verkunder GOTTES
und SEINER nie gefassten Herrlichkeit
mitschwingt im Liebeslicht
der Seligkeit...
Aus Schöheit kommt
zur Schönheit führt
Dein Werk.

Ku kráse vedie Tvoje dielo:
lebo krása prúdi
naposledy všetkým zjavením,
ktoré sa nám dáva.
Z ľudských bolestí
nahor ku vždy vyšším harmóniám
uvoľňuješ závrtné city,
až spojené do súzvuku
s nespočetnými zvestovateľmi BOHA
a JEHO nikdy nedostihnuteľnej velebnosti
spolu sa blaženosťou chvejú
vo svetle lásky....
Z krásy prichádza,
ku kráse vedie
Tvoje dielo.

Tabuľka hierarchických bytostí

hebrejsky	slovensky	grécky	latinsky	opisne
HAJOTH NAKKODEŠ OFANIM ARALIM	SERAFOVIA CHERUBOVIA TRÓNY		SERAPHINI CHERUBINI TRONI	duchovia lásky duchovia harmónie duchovia múdrosti
HAŠMALIM SERAFIM MALACHIM	PANSTVA SILY MOCNOSTI	KYRIOTETES DYNOMEIS EXUSIAI	DOMINATIONES VIRTUTES POTESTATES	duchovia vôle duchovia pohybu duchovia formy
ELOHIM BNE ELOHIM CHERUBIM	KNIEŽATÁ ARCHANIELI ANJELI	ARCHAI ARCHANGELOI ANGELOI	PRINCIPATUS ARCHANGELI ANGELI	duchovia času duchovia národov ochranní duchov. ľudí